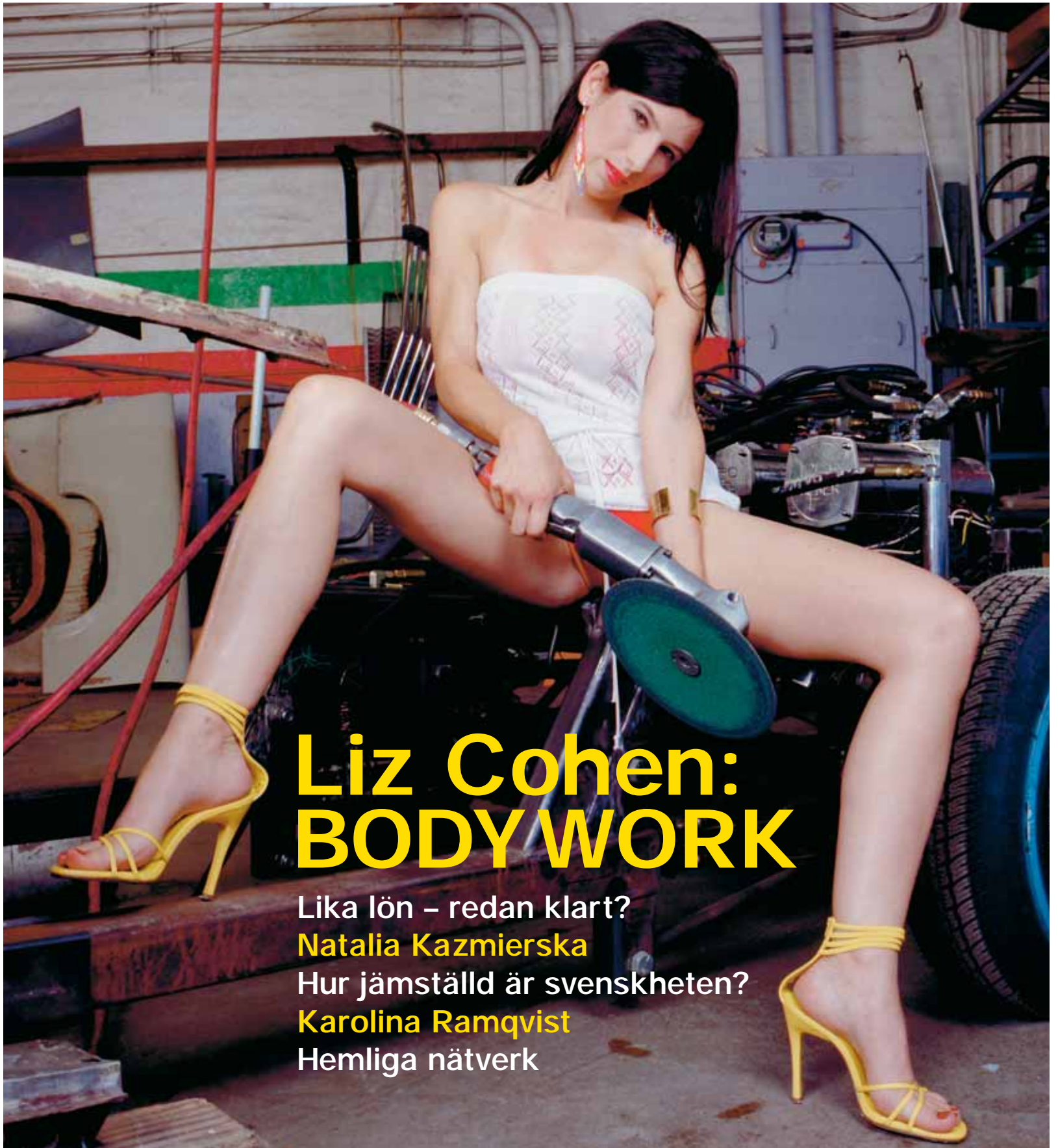

The Gender Turntable

Ett jämställdhetslaboratorium på Färgfabriken 23 november 2005 – 5 februari 2006

Liz Cohen: BODYWORK

Lika lön – redan klart?

Natalia Kazmierska

Hur jämställd är svenskheten?

Karolina Ramqvist

Hemliga nätverk

PIMP MY LIFE! av Jan Åman

Vad vi behöver är en bra DJ. En social DJ. För att mixa om det vi redan har. Så att krockar, möten, kontakter åter kan uppstå.

THE GENDER TURNTABLE

THE URBAN TURNTABLE

THE MARS TURNTABLE

När detta skrivs är kravallerna i Paris inne på sitt elfte dygn. Oroligheterna har nu nått andra städer runt om i landet. I förorterna till Toulouse, Marseille, Nice, Dijon, Lyon, Nantes och flera andra städer rapporteras om samma brinnande bilar och molotovcocktails som utanför Paris.

Men inte bara det. I natt gav man sig även på Paris innerstad. Bilarna stod i brand i de kvarter som annars brukar finnas med i amerikanska, romantiska komedier. Det vill säga där Seine stilla flyter runt Notre Dame och Île de France. Där människorna är vackra och shoppingen gudomlig.

Upproret i Frankrike har redan skrivit historia. Det visar en ny sida av den (post-)moderna storstaden. Det är ett uppror som kommer nerifrån och utifrån. Det kommer från förorten och riktar sig ostyrigt mot centrum. Det är ett uppror utan definierad riktning, utan synlig idé – annat än en djup misstro mot allt vad samhälle och politik heter. Man bränner upp sin grannes bil bara för att visa sitt missnöje. Och man visar därmed att man vågar visa.

I Paris anno 2005 finns ingen Lenin, ingen Ulrike Meinhoff, ingen sub-commandande Marcos. Det är inte fråga om något intellektuellt eller ideologiskt uppror. Här finns bara kids. Kids som kommunicerar med andra kids via sms. Det är så aktionerna sprider sig. Revolten skriver historia även här: som den första sms-revolutionen.

Det började med att två tonårspojkar brändes till döds i en transformatorstation, på flykt undan polisen. Detta påskyndades sedan av inrikesminister Nicolas Sarkozy. När han gick ut och talade om ett "skoningslöst krig" mot kriminaliteten i förorterna drev han bara på klyftan mellan centrum och periferi. Han förkroppsligade makten och politiken – och orden, de ord som säger sig vilja så väl men som tycks ha tappat sin makt.

Snart hade upploppen spridit sig.

Om vi på allvar vill ta tag i frågorna kring jämställdhet och segregation går det inte att blunda för det som skett och sker i Paris. Speciellt inte om man länkar frågeställningarna till framtidens storstäder.

Problematiken är nämligen inskriven i den moderna stadens – och det moderna samhällets – själva struktur och idé. Och det är den idé som vi i Sverige faktiskt var bäst i världen på att bygga. Som folk från andra länder vallfärdade till, för att lära sig av folkhem, välfärdsstat, ABC-städer och miljonprogram. Så frågeställningen är inte om det som händer i Paris också kan hända här. Det händer redan, om än med mindre våldsamma förtecken.

Det som må ha haft aldrig så goda intentioner har visat sin baksida. Modernismens dröm om den goda staden har blivit

en gratisbiljett till ökade skillnader och utanförskap. Detta för att den stoppar in folk i olika områden, som med tiden ordnat sig efter social, ekonomisk och etnisk tillhörighet.

Rika för sig, fattiga för sig. Man jobbar inte där man bor. Man bor inte där man jobbar. Allt är separerat – och resultatet är en stad där de olika delarna inte talar med varandra. Och områden som var menade för rekreation och fritid – mellanrummen – får också de sin baksida. Grönskan blir inte bara grön utan får också en social dimension. Den skapar barriärer mellan olika områden – och när mörkret faller känns det inte direkt tryggt.

Det paradoxala är att hela idén vilar på en god tanke om social omsorg, trygghet och jämställdhet. Man ville väl. Man ville skapa service och trygghet för alla. Man ville skapa närhet till natur genom grönområden runt förorterna. Orden var vackra. Men verkligheten blev en annan.

I takt med ökad privatisering, med ökad global konkurrens, med nedmonteringen av den offentliga apparaten – saker som vi i Sverige knappast kan motverka – blir den moderna staden, den som vi i Sverige varit så duktiga på att skapa, en tickande bomb. Skillnaderna ökar. Innerstan blir ett reservat för shopping och en ny medelklass. Möjligheten till utbyten, till kontakt, till att se något annat än sin egen bakgård begränsad. Och därmed har vi förlorat det som staden en gång var själva symbolen för: en kittel för möten, krockar, olikheter bredvid varandra.

I Paris har bomben redan briserat.

Om man ska komma tillrätta med problemen räcker det därför inte att försöka lösa enskilda fenomen. Det blir bara tomma fraser, kosmetika. Det blir ingen integration om man inte samtidigt kommer till tals med den struktur som skapar segregation. Och därför är de flesta offentliga satsningar på att "rusta upp förorten" eller på att skapa jämställdhet slag i luften. De får ingen verkan när den stora utvecklingen springer åt ett annat håll.

Det behövs en större makeover. Det kommer inte att bli någon ökad säkerhet, social omsorg, integration, bättre sjukvård, fritid, miljö eller skola om man inte försöker komma tillrätta med helheten. Det blir bara tomma fraser. Politiskt korrekta klichéer som i fått sitt mest extrema utfall i reaktionen på inrikesminister Nicolas Sarkozy uttalanden. Dem som fraserna sägs handla om ser helt enkelt igenom de vackra orden – de saknar trovärdighet.

Därför är The Gender Turntable så viktigt. Och nödvändigt. Det är en central pusselbit i en större undersökning som vi på Färgfabriken satte igång 2001 och som kommer att fortsätta fram till 2009. Det handlar just om att titta på hela registret –

THE STOCKHOLM TURNTABLE

THE BALTIC TURNTABLE

THE SWEDISH TURNTABLE

THE GLOBAL TURNTABLE

från fysisk stad till sociala, levnadsmässiga faktorer – för att se vad det kan finnas för nya möjligheter.

Hur går vi från enklavstad till nätverkstad? Vad kan vi lära av den gamla strukturen för det som komma skall? Och hur skapar vi en ny berättelse?

Vi ger oss ut på jakt efter nya modeller, nya sätt att skapa samlade grepp. Uppdaterade sätt att skapa kontakt, tala, ordna social omsorg, långsiktig utveckling av både miljö, stad och kunskap. Och en ny urban modell, en modell som fungerar utanför innerstan.

Det är nödvändigt om vi ska hantera 2000-talets globala värld. Den gamla västkartan kommer att ritas om. Ny teknologi ger oss nya möjligheter. Samtidigt som den urbana explosionen i Asien och Afrika ställer helt nya krav på att lösa allt från sociala frågor till långsiktig energi- och miljöhantering. Vi kan välja att skapa betydelse i det sammanhanget eller stoppa huvudet i sanden som om ingenting hänt. Och uppleva ett Paris i lite mindre skala.

Den som för Färgfabriken först satte fingret på Stockholms – och egentligen den moderna storstadens problem – var den engelsk-iranska arkitekten Farshid Moussavi. Hon beskrev Stockholm som en av världens mest segregerade städer, just för att den moderna drömmen här var så stark. Hon pekade på att det vi behövde inte var att "lösa" situationen med ett ännu bättre gatu- eller kommunikationsnät. Vad vi behöver är istället en bra DJ. En social DJ. För att mixa om det vi redan har. Så att krokar, möten och kontakter åter kan uppstå.

Några har undrat vad tusan det egentligen betyder.

Liz Cohen ger ett svar. Till The Gender Turntable bygger hon om Färgfabriken till en bilverkstad och ett gym. Inte som passiva installationer utan på riktigt. Under mer än ett år har hon arbetat på en "car body shop" i Arizona, USA, utan någon som helst tidigare kunskap om bilar men ett brinnande intresse för den kulturen. Hon har lärt sig svetsa och meka för att bygga om en gammal Östtysk Trabant till en custom made amerikansk Chevrolet El Camino. Tysk funkis ska bli amerikansk lowrider. Och konstnären spelar alla roller på en och samma gång: hon äger bilen, mekar med den och sätter sig på dess motorhuv som bikinigirl.

Liz Cohen är inte snack. Liz Cohen är verkstad.

Liz Cohen är inte passivt "intresserad" av bilmekarvärlden eller kroppsfixerade gym. Hon försöker inte förstå på distans. Hon beskriver inte något från sidan. Hon ger sig rätt in i nya sammanhang, fullt ut. Hon talar inte om mekande grabbar eller bikinibrudar på motorhuvar, varken som fenomen eller problem – hon testat själv vad det handlar om.

Pimp my Ride, ett program där man hottar upp gamla bilar,

är en av MTV:s största tittarsuccéer. Det beror inte på bilarna, utan på vad bilarna betyder, att de är en del av en kultur, en livsstil.

Vare sig man är man, kvinna, bor i förort eller i villastad, vill markera sin närvaro med ord, kropp, kläder eller kreditkort, så är det behov vi alla delar. Olika, parallella livsstilar i en och samma stad, i ett och samma samhälle. Inte integrerade, såsom drömmen var på 1900-talet. Men medvetna metoder att skapa kopplingar, korsningar och knutpunkter.

Välkommen till The Gender Turntable.

The Gender Turntable
– ett jämställdhetslaboratorium i Bodywork, en installation av Liz Cohen
23 november 2005 – 5 februari 2006

Ett projekt av Färgfabriken i samarbete med Arbetslivsinstitutet/tema Arbetsliv i storstad, Länsstyrelsen i Stockholms län och Jämställdhetsombudsmannen. Projektet har erhållit ekonomiskt stöd från ESF-rådet samt värdefulla råd från Stockholm Jämt.

Arbets- och idégrupp för The Gender Turntable
Ewa Gunnarsson, Caroline Tovatt, Hans Robertsson, Inger Danilda, ALI; Eva Nikell, JämO; Anna Larsson, Länsstyrelsen; Pernilla Lesse, Carina Redtzer, Tommy Hedlund, Sofia Wiberg, Jan Åman, Färgfabriken.

The Gender Turntable/Bodywork på Färgfabriken
Projektledare: Pernilla Lesse
Övergripande ansvar/curating: Jan Åman
Projektsekreterare: Carina Redtzer
Bygg-, installationsledare: Matti Molin
Byggnation: Per Andersson, Hans Törlén, Jesper Jacobsson

Förutom Bodywork av Liz Cohen finns på Färgfabriken, som delar av The Gender Turntable: forskare från ALI, en filmatiserad version av jämställdhetslagen från JämO med röst av Pernilla August, Teknikan under ledning av Harriet Aurell samt TGTTV av Färgfabriken.

Liz Cohen vill tacka
Akademie Schloss Solitude, Creative Capital Foundation, Elwood Bodyworks, Fine Arts Unternehan, Yerba Buena Center for the Arts.

Färgfabriken vill tacka
Våra samarbetspartners för The Gender Turntable: ALI, Länsstyrelsen i Stockholms län, JämO, Stockholm Jämt. Våra verksamhetsbidragsgivare: Statens kulturråd, Stockholms stad och Stockholms läns landsting. Vår huvudsponsor Lindéngruppen. Våra samarbetspartners för 2005: Alcro-Beckers och Printfabriken. Samt Creative Capital Foundation och dess chef Ruby Lerner.

Denna tidning är producerad av Färgfabriken
© Färgfabriken, respektive författare, Liz Cohen/bilder, Angelo Plessas/illustrationer
Ansvarig utgivare: Jan Åman
Redaktör, skribent: Jan Rydén
Fotografier: Liz Cohen
Formgivning, illustrationer: Angelo Plessas
Original: Eva Lindeberg
Tryck: Printfabriken i Karlskrona 2005
www.fargfabriken.se

Liz Cohen

I verket BODYWORK tar konstnären Liz Cohen den dubbla betydelsen av ordet "body", kaross och kropp, till sin yttersta konsekvens.

FF: Hur kom du på idén att göra BODYWORK?

LC: Innan jag arbetade med BODYWORK, arbetade jag med ett projekt som hette CANAL. Under flera år fotograferade jag en grupp transsexuella sexarbetare utmed gränserna till kanalzonen i Panama. En kväll klädde de upp mig i ett försök att förvandla mig. Jag började tänka på frågor som gruppmedlemskap och dess begränsningar. De var biologiska män som tog hormoner för att bli kvinnor. Det var omöjligt för mig att följa dem på den resan. Dessutom tillkom sexarbetet, och det var inget jag ville hålla på med.

Efter CANAL ville jag försöka bli det jag tittade på. Det här väcker en hel massa frågor om vad man är tillåten att bli. Vad som händer när någon försöker bli något som hon inte är, liksom frågor om behoven vi har som människor att bli älskade och accepterade.

Jag bestämde mig för att bli del av en subkultur som kräver att jag gör något för att bli legitim. Jag valde lowriders (en amerikansk-mexikansk raggarkultur där man bygger om bilar). Det finns olika sorters medlemmar i lowrider-kulturen: byggare, ägare, modeller, aficionados, osv.

FF: Varför valde du specifikt att bygga om en östtysk Trabant till en amerikansk Chevy El Camino?

LC: Trabanten och El Camion är båda födda ur väldigt speciella utopiska kulturella idéer, och ingen av dem tillverkas längre. Trabanten har en tvåtaktsmotor, och väggar i hårdplast. Den var menad att bli en praktisk och billig bil att tillverka, men Trabanten blev långsam, luktade illa och dess plastväggar blev mjuka när det regnade.

El Camion är en lastbilsinfluerad bil designad för att ha samma kraft och komfort som en muskelbil och ett flak som kunde ta lika mycket last som en pick-up. Men om man fyller hela flaket på en El Camino knäcks ramen. När Trabanten för-

vandlas till en El Camino anpassas den till ett annat värdesystem, men Trabantens tar sin historia med sig. Trabantens kan aldrig bli en sedvanlig El Camino, den kommer bli en excentrisk El Camino.

FF: Lowrider-subkulturen är en väldigt amerikansk företeelse. Så någon från Sverige kommer att tolka ditt arbete på ett annat sätt än om det visas i exempelvis San Francisco. Vad bör man veta om lowriders och den subkulturen?

LC: Lowriders är ursprungligen en chicano-subkultur. Chicanos är barn till mexikanska immigranter eller mexikansk-amerikaner. Nu är lowriding mycket mer diversifierat, och har exploderat till en massa sub-subkulturer.

Det finns en skillnad mellan "racing" och "cruising". Racing handlar om hastighet och prestanda. Cruising handlar om att åka sakta och att synas. Den klassiska lowridern är till för cruising, den visar upp sig. Det finns också "dancers", "hoppers" och "circus" bilar. De är alla olika sorters lowriders som gör olika tricks. Med lowriders handlar det om hur kreativ du kan bli med din bil. Visst finns det en etablerad stil, men folk belönas för att vara annorlunda. Precis som allt annat så förändras lowriding över tiden. Till en början skulle fjädringen sänkas (därför namnet lowrider). Nu sänks och höjs och hoppar de med hydraulik. Lowriders har också börjat med motorer med extrem prestanda: low rods (en kombination av lowrider och hot rod).

FF: Lärandeprocessen verkar vara en viktig del av verket. Kan du berätta mer om det?

LC: Jag valde avsiktligt att bli del av något jag tidigare inte varit delaktig i. På det sättet, går jag igenom samma process som bilen går igenom. Jag ville inte bara kamouflera mig själv

i ett nytt socialt sammanhang. Det tar tid att bli del av något.

Jag är en ovanlig lowrider. Eftersom jag bygger min bil själv istället för att betala någon annan för att göra det (vilket är vad många lowriders gör), så tror jag det blir väldigt svårt att ifrågasätta min legitimitet. Custom car-världen är en värld där man lär sig genom att göra saker, du lär dig från folk med erfarenhet. Jag lär mig från Bill Cherry vid Elwood Bodyworks. Han har arbetat med bilar under större delen av sitt liv. (Not: Bodyworks eller Bodyshop betyder i USA bilplåtslageri)

FF: Tänkte du i termer av tidigare kommunistländer som DDR som förändras eller ser du verket mer som att det handlar om frågor kring migration, där din östtyska Trabant är invandraren som drömmer om att accepteras?

LC: Både och.

Lowriders är ornamentala. De är motsatsen till det puritanskt användbara. De är vräkiga och pråliga. Jag tror att det har att göra med en längtan efter rikedom. Kulturellt sett finns det ett enormt värde i att vara förmögen och ha fritid.

Vad gäller migration så handlar det om mer än bara en önskan om att accepteras. Det händer något enastående när en person navigerar i ny, okänd terräng. Man har möjlighet att återuppfinna sig själv (självklart med en massa bagage). Det öppnar upp ett nytt innovativt rum.

FF: Du bygger inte bara om bilen, du bygger också om din egen kropp. Varför ville du bli en lowrider bikini-modell? Är det för att accepteras i lowriderkulturen? Eller är det för att balansera att du tar en traditionellt manlig roll som mekaniker? Eller båda? Varför valde du den sortens femininitet?

LC: Jag blir inte en kroppsbyggare. Jag utvecklar bara ett sexigare utseende.

Det finns en massa slags människor kring bilar och lowriders. En bildesigner är smart. Bilbyggarna är starka. Bilmodellerna är sexiga. Alla dessa kvaliteter är attraktiva. Människor har många dimensioner, varför inte vara alla de här sakerna?

När en lowrider visas i en tidning, visas den nästan alltid med en modell.

FF: Är det ett eller flera slags kvinnlighet eller femininitet som du valt?

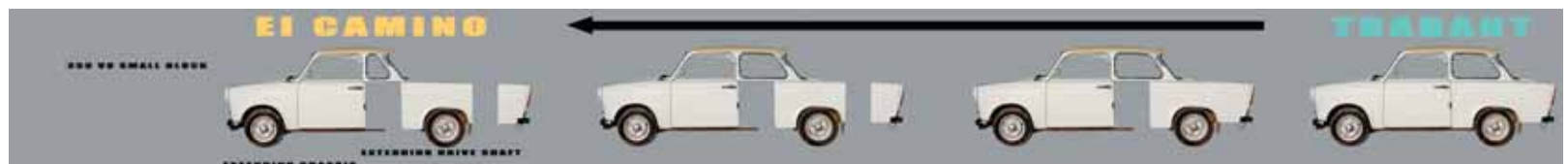
LC: Jag vet inte vad du menar med det.

Människor är komplicerade. De kan vara en massa olika saker på en gång och de förändras över sin livstid. Jag är tveksam till att tala om grundläggande kvaliteter som femininitet och maskulinitet. Jag tror inte det är så människor fungerar. Det är så stereotyper fungerar och jag är intresserad av att leka med dem som populära bilder av önskningar som är omöjliga att uppnå.

FF: Någon tyckte att bikini-modellen var en illustration av hur kvinnor tvingas förvandla sig till objekt eller varor. Håller du med om det?

LC: Ibland "tvingas" folk att göra saker som de inte vill göra. Oftast inte. Människor kan välja. Med det vill jag inte säga att människor inte påverkas av sociala värderingar och förväntningar. Det betyder bara att inom sitt kulturella sammanhang har människor ett val, även att gå bortom det förväntade.

Jag tycker att det vore förolämpande att anta att alla bikini-modeller är offer utnyttjade av en sexistisk kultur. Det beror på personen. Vem som helst kan bli offer för en "roll". Det finns bikini-modeller som är väldigt smarta, självsäkra, företagsamma och som har full kontroll. Det är lätt att döma. Vissa personer kan se bra ut på papper. De har valt att ett "respektabelt" yrke eller hobby men de har skitdålig känsla för sitt eget människovärde.

FF: Har du någon feministisk vision med ditt arbete?

LC: Jag är feminist. Jag tycker att kvinnor ska ha möjligheter och en sund miljö att förverkliga ett dynamiskt och hälsosamt liv. Alla förtjänar detta. Som människor är vi komplicerade. Till synes disparata kvaliteter kan förenas i en person vilket skapar en mängd oanade möjligheter.

FF: Vad tror du att BODYWORK kommer att skapa för reaktioner i Sverige?

LC: Jag har aldrig varit i Sverige, så det är svårt att svara på.

En Trabant är väldigt exotisk i USA. De flesta har aldrig hört talas om den, så genast börjar en diskussion om bilen. Jag misstänker att flera människor i Sverige kan ha hört talas om den. USA hade en väldigt arrogant position under det kalla kriget mot allt som kallades kommunistiskt eller socialistiskt. Jag har en känsla av att Sveriges position var annorlunda på grund av landets ekonomiska historia och geografiska läge. Däremot tror jag att lowrider-aspekten av projektet kommer att vara mer exotiskt i Sverige än det är här i USA.

Jag hoppas att projektet skapar frågor kring förvandlingens natur, hur vi dömer det som är annorlunda, och vilka enorma ansträngningar folk gör för att få bli en del av någonting.

Hur jämställd är svenskheten?

Jämställdhet är en svensk paradgren. Samtidigt vet vi att det inte alls råder total jämställdhet i det här landet. Svenskar jämför sig gärna med andra, men vill inte titta för noga på sig själva.

Fredrik Hertzberg är forskare vid Arbetslivsinstitutet. Han har i sitt arbete intervjuat en grupp arbetsförmedlare som arbetat med att hjälpa unga arbetslösa kvinnor med invandrarbakgrund.

I intervjuerna beskrivs Sverige som ett jämställt samhälle medan länder från mellanöstern framstår som "patriarkala kulturer". Det krävs inte mer än en eller ett par passande jämförelsepunkter för att Sverige och det svenska jämställdhetsarbetet framstår som ett ideal, hur långt det än befinner sig från ett perfekt läge.

– Vår svenska kultur beskrivs som mindre traditionell och mindre styrd av normer än de "andras". Vi har gjort oss fria, medan de är fångade i traditionen. De här unga tjejernas kultur anses sätta krokben för dem och begränsa deras möjligheter på arbetsmarknaden, säger Fredrik Hertzberg.

Det är en dålig utgångspunkt för ett jämställt möte, om den ena parten inte ser den andra parten som en lika rationell varelse.

– Svenskarna anser sig vara i en mer upplyst position. Vi kan bara hjälpa dem om de överger sin kultur och anammar vår, säger Fredrik Hertzberg. Och det handlar om hjälp, inte samarbete på lika villkor.

Invandrarkvinnor antas bli utsatta för könsdiskriminering endast inom sin egen grupp, eftersom man förutsätter att det råder jämställdhet i det övriga svenska samhället. Forskaren Paulina de los Reyes har uttryckt det som att "jämställdheten blir en arena för att konstruera svenskhet". Invandrarkvinnors utsatta situation i Sverige brukar beskrivas som ett resultat av kulturella fördomar, och då menar man inte svenska kulturella fördomar. Retoriken kring jämställdheten i Sverige är en del av idealiseringen av det svenska samhället. Det förlägger problemet hos de andra. Då behöver svenskarna inte ta tag i problemet hur ett jämställt möte skulle se ut.

"Svennenormativitet"

Inom queerteorin har man försökt att vända uppmärksamheten från de homosexuella till den heterosexuella majoriteten. Det kallas "heteronormativitet". Kanske en studie av "svennenormativitet" kunde ge nya uppslag till hur man kan bryta den

här låsta situationen? Genom att studera den dominerande gruppen, i det här fallet etniska svenskar, som något som ska förklaras kommer man bort från ett ensidigt fokus på minoriteten som avvikande och problematisk.

– Majoritetens normer är resultat av en social process som kunde ha sett annorlunda ut. Och minoriteten tvingas hela tiden beskriva sin situation med majoritetens språk, säger Fredrik Hertzberg. De som invandrar till Sverige lyfts in i en viss debatt och ett slags problemformulering som redan är gjord på förhand.

En som forskat på ett närliggande ämne är Anna Lundstedt som nyligen doktorerat på ämnet "Vit governmentaltitet".

– Jag har försökt sätta in svenskheten i ett internationellt perspektiv. När vi pratar om svenskhet stannar diskussionen på något vis inom våra gränser och vi skriver ut oss ur hela historien om kolonialism. Därför talar jag om "vithet" istället, säger Anna Lundstedt.

Hennes poäng är att precis samma förhållanden mellan "vi" och "dom" finns här som i länder med ett kolonialt förflutet. Det koloniala perspektivet är särskilt påtagligt i talet om jämställdhet.

– Jag har studerat de många textilprojekt som startade i Sverige under 1990-talet och som riktade sig till en stereotyp grupp "invandrarkvinnor", säger Anna Lundstedt. De som startar projekten utgår från att "invandrarkvinnan" är förtryckt och underordnad. Hon förknippas med ord som landsbygd, orienten, ursprung och bildar en motbild till den "vita" kvinnan som driver projektet. "Vit kvinnlighet" är konstruerad kring karriär och jämställdhet.

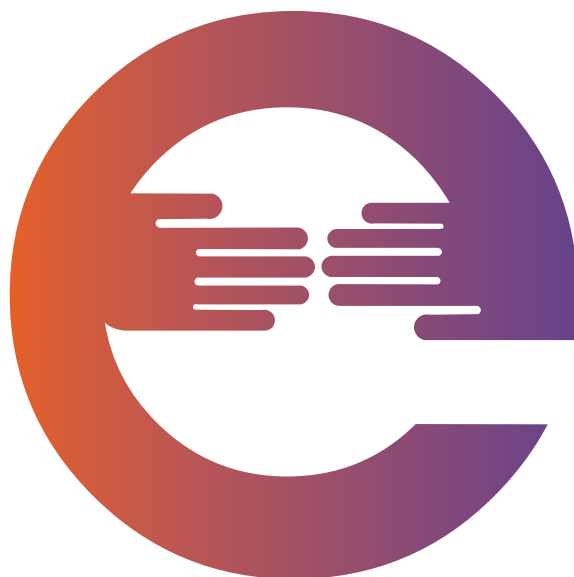
Det jämställda Sverige

- Kvinnor kombinerar ett betalt arbete med vård av barn och hem.
- Män kombinerar ett betalt arbete med ekonomisk, politisk och facklig makt.
- Den könssegregerade gymnasie- och högskolan består.
- Den könssegregerade arbetsmarknaden består
- Männen dominerar fortfarande starkt i brottets värld.
- Löneskillnaderna består
 - Kvinnodominerade yrken har lägre värde än mansdominerade
 - Män har högre lön än kvinnor i de flesta yrken.

Källa: SCB, Statistiska Centralbyrån

Natalia Kazmierska:

"Ursäkta, men hur klär sig en polsk hora?"

"Jag vet, hon är obildad och klär sig som en polsk hora. Men jag älskar henne!"

Nyligen såg jag en svensk familjekomedi på video. Den heter "Miffo". Den var guldbaggenominerad och biosuccé med nästan en halv miljon besökare härom året. Den är gjord av en hyllad regissör, har dramatiskådisar i rollerna och handlar om den protestantiske prästen Tobias som jobbar i en församling i betongförorten.

Han säger exakt den där meningen.

Prästen Tobias älskar nämligen Carola. Och Carola är handikappad och arbetslös och obildad. Hon röker två pack cigg om dagen, sitter i rullstol och bor i hyreslägenhet. Hon är liksom lite smutsig. Lite fattig, lite misslyckad, lite trash och miffo.

Allt detta, sammanfattar den vite, upplyste och borgerlige mannen med en bild som får omvärlden och publiken och hela svenska folket att sluta upp i ett gemensamt garv

– Hallå, ni hajar va, hon klär sig som en polsk hora!

Ursäkta, men precis hur klär sig en polsk hora?

I den där meningen i den där dussinkomedin som antagligen inte kommer att gå till filmhistorien, ryms faktiskt en hel jävla värld. Det är en värld som vet hur man skiljer en så kallad polsk hora, från en svensk. Och det är en värld som byggts upp på ett tjat som hela svenska folket kan luta sig mot med ett gemensamt toknickande.

Tjatet är: Sverige är världsmästare på jämställdhet.

"Vi är ingen vanlig organisation, vi är ett feministiskt nätverk." Så presenterade sig till exempel den socialdemokratiska kvinnolistan Feministas tidigare i år. Namnet Feministas skulle föra tankarna till något exotiskt enligt sossarnas partisekretärer Marita Ulvskog: "Vi längtar efter mer tango och mindre foxtrot."

Konstigt nog fanns det inte ett ord i Feministas program som verkligen förde tankarna till latinorytmer. Där tjatades det kön, klass och arbetsmarknad men inte ett dugg om varför invandrarkvinnor till exempel får ta skit av svennekvinnorna på sitt jobb. Där fanns bara det helyllesvenska kvinnoidealet, som en självklarhet. Genom historiska dimridåer såg man Alva Myrdals hårknut, 70-talsfeminister i Mah Jong och p-pillerknappande rödstrumpor. Man hörde ekon av Grupp 8-demon-

strationernas slagord och trampande näbbstövlar. Knutna nävar, blåögd kvinnokamp och en modern tjejmiddagsgemenskap.

Man såg framförallt bilden av den strävsamma svenska kvinnan. Om vad hon var, vad hon är och inte är. Ända från valkyrian till Marita. Kvinnan som liksom är urmodern för nationen som vunnit guld i jämställdhet.

Och eftersom vi har en vinnare, måste väl de andra hamna på jumboplats.

Alltså de ojämsställda. De som inte plockats upp i det feministiska nätverket.

Alltså de där andra männen. Ni hajar, va. De som våldtar och klappar tjejer på rumpen. Och de där kvinnorna som inte vet bättre än att bli påsatta av patriarkatet. Alltså det där osvenska, smutsiga, det mindre strävsamma och lyckade välfärdsaktiga. Alltså den polska horan.

Det är så det funkar. Jag blev ju också råfeminist först när jag började studera på universitetet och fick mediejobb, när jag blev något annat än en invandrarbrud från landet, när jag flyttade till Stockholm, började äta mozzarella, blev inbjuden till nätverken och läste vad andra svenska feministkvinnor skrev i tidningarna.

Och nu fattar jag också, hur en polsk hora ser ut.

Lika lön – redan klart?

Lika lön brukar vara den enda punkt där feminister och icke-feminister är överens. Nu hävdar arbetsgivare i både offentlig sektor och privat näringsliv att vi redan är där. Jämställdhetsombudsmannen håller inte med. Vi lät dem mötas.

Vi ska träffas en tidig morgon på ett kafé på Kungsgatan i Stockholm, en plats mitt emellan Jämställdhetsombudsmannens kontor vid Drottninggatsbacken och Svenskt Näringsliv vid Östermalmstorg. Vi ska prata om ifall kvinnor lönediskrimineras eller ej.

Enligt två undersökningar från Svenskt Näringsliv respektive Arbetsgivarverket beror skillnader i lön mellan män och kvinnor bland annat på faktorer som bransch, företag, ålder och utbildning. Och en rad andra, fullkomligt sakliga faktorer.

– Ofta anges ju 15-20 procent löneskillnad mellan kvinnor och män. Men rensas löneskillnaden mellan män och kvinnor för skillnader i yrke, ålder och utbildning är den oförklarade löneskillnaden 4,8 procent enligt vår undersökning. Detta gäller för hela den undersökta gruppen. För gruppen tjänstemän är denna skillnad 6,5 procent och för gruppen arbetare 2,2 procent, säger Håkan Eriksson, som arbetar med jämställdhetsfrågor på Svenskt Näringsliv. Han understryker att de oförklarade löneskillnaderna inte automatiskt kan antas bero på lönediskriminering utan kan bero på att man just inte kunnat ta hänsyn till ytterligare sakliga faktorer såsom arbetets svårighetsgrad, antal år i yrket och komplexiteten i arbetsuppgifterna. Statliga Arbetsgivarverket skriver i sin tur en rapport att de oförklarade löneskillnaderna mellan statsanställda kvinnor och män bara är 1,5 procent.

Mobiltelefonen ringer. Anita Harriman från Jämställdhetsombudsmannen (JämO) sitter fast i kollektivtrafiken. Tunnelbanans gröna linje står still. Hon ger sina synpunkter per telefon.

– Undersökningarna är välgjorda rent statistiskt, men de missar den viktigaste punkten, nämligen värdediskrimineringen. Liknande undersökningar gjordes redan för femton år sedan, och de kom fram till ungefär samma löneskillnader mellan män och kvinnor, så ingenting verkar ju ha hänt, säger Anita Harriman, som arbetar med lönefrågor på JämO.

Dessutom menar hon att den yrkesindelning som används är för grov för att användas till att analysera löneskillnader vid

lika arbeten. Det finns inte heller någon indelning på nationell nivå som gör det möjligt att jämföra olika men likvärdiga yrkesgrupper.

– Jämställdhetslagen anger en metod som innebär att den enskilda arbetsgivaren ska jämföra lika eller likvärdiga arbeten. Gör man detta på ett systematiskt sätt ser man ofta att kvinnodominerade yrken är lägre värderade, säger Anita Harriman.

Håkan Eriksson håller inte riktigt med.

– Den stora förklaringen till lönegapet mellan kvinnoyrken och mansyrken är att kvinnor i så hög utsträckning arbetar i offentlig sektor. Löneutvecklingen ser helt annorlunda ut där än i det privata näringslivet, eftersom det inte råder någon konkurrens om personalen. Landstinget i Stockholm har ju till stor del satt stopp för inhyrningen av sjukvårdspersonal för att de ser det som kostnadsdrivande. Lönen ses där bara som en kostnad, i näringslivet är det ett viktigt instrument att uppmuntra personalen till att arbeta bättre, säger Håkan Eriksson.

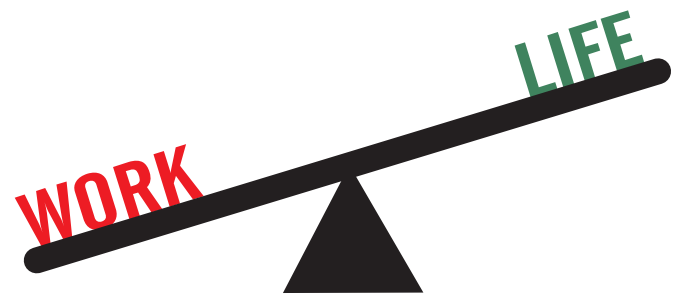
– Det där är en ointressant diskussion i och med att det inte förklarar de skillnader som finns. Hälften av kvinnorna jobbar faktiskt inom privat sektor, och de har i genomsnitt lägre löner även där, säger Anita Harriman.

Hon vill istället att man verkligen tittar noga på vad som kallas "sakliga" grunder för löneskillnad.

– Det ligger ett stort mått av värderingar i det begreppet, och dessa värderingar förändras långsamt över tiden. Fram till 1960-talet hade vi i Sverige något som hette kvinnolöner. Könet ansågs vara en saklig grund för lägre ersättning. Idag har vi istället kvinnodominerade yrken, självklart med lägre löner. Det är bara ett annat slags kvinnolöner istället, säger Anita Harriman.

Storstaden sedd från alla håll

Arbetslivet i storstäder skapar möjligheter för vissa, men stänger andra ute därför att de inte "passar in". Arbetslivsinstitutet har forskat kring frågan. Forskningsgruppens egen sammansättning har speglat alla olika perspektiv; kön, ålder, etnicitet och sexuell läggning.

Målet för Forskningsgruppens mål är att skapa och sprida kunskap som bidrar till ett mer jämlikt arbetsliv där människor inte diskrimineras på grund av kön, klass, etnicitet eller sexuell orientering.

– Ett arbetsliv som diskriminerar går miste om nya kreativa lösningar och mänskliga resurser, förklarar Ewa Gunnarsson ledare för forskningstemat "Arbetsliv i storstad" vid Arbetslivsinstitutet som deltar i utställningen The Gender Turntable på Färgfabriken.

Folk söker sig till storstäder för här finns större möjligheter att ta sig fram. Men möjligheterna ser inte likadana ut för alla. Arbetslivet i storstaden skapar karriärmöjligheter för vissa, samtidigt som det diskriminerar, socialt utesluter och skapar ohälsa hos andra på grund av deras kön, klass, etnicitet eller sexuella läggning. I storstadsområden är det här mer koncentrerat och uppvisar större variationer och är därför extra intressant att undersöka.

– Det paradoxala är att samtidigt som vi stänger ute de som inte anses passa in, finns det behov av mer blandade arbetsgrupper för att hitta nya sätt att resonera, leva och skapa, säger Ewa Gunnarsson.

Det är just den kreativa blandningen som är storstädernas styrka. Den blandningen har forskningsgruppen också försökt att spegla. När Ewa Gunnarsson rekryterade forskare var hon noga med att få folk med olika erfarenheter, olika bakgrund och från olika forskningsdiscipliner.

– Vi ville röra oss på olika nivåer, ha olika perspektiv och avspegla ämnena med våra egna erfarenheter. Ett inneord i forskarvärlden just nu är ju "intersektionalitet", säger Ewa Gunnarsson. Intersektionalitet innebär just att försöka se människors situation från flera håll samtidigt, att inte reducera dem exempelvis till bara "kvinnor" eller "invandrare". Kön, klass, etnicitet, ålder och sexuell läggning studeras ofta var för sig, trots att människor inte tillhör bara en, utan flera grupper som inte enkelt går att skilja från varandra.

– Vi vill också jobba nära den praktiska verkligheten i vår forskning om arbetslivet i storstaden, och det har vi också gjort, säger Ewa Gunnarsson

Hur man tar fram sin kunskap påverkar resultaten. Det spelar stor roll om du forskar "om" vissa människor, eller om du forskar tillsammans med människor som jämbördiga parter.

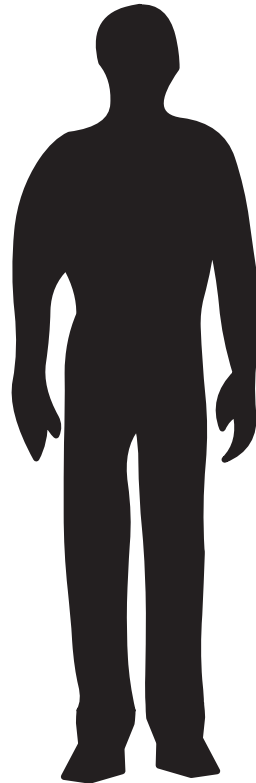
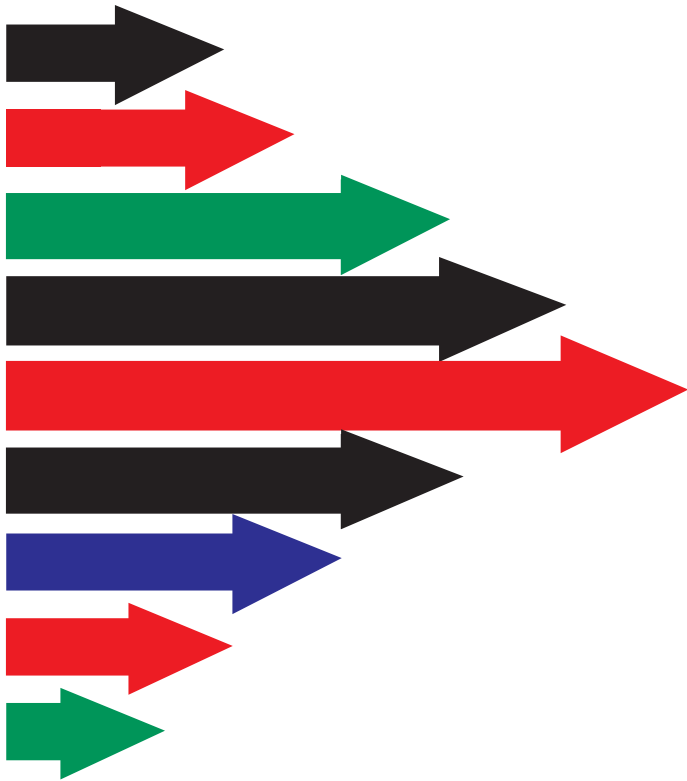
– Du får ett annat slags kunskap. Den kunskapen blir mer robust och verklighetsnära, säger Ewa Gunnarsson.

I tre år har forskningen pågått, och nu vill gruppen ägna det sista året åt att kommunicera och diskutera resultatet av forskningen. Utställningen The Gender Turntable – Jämställdhetslaboratoriet är en del, antologin "Skillnader på kors och tvärs – i arbetsliv och storstad" är en annan del. Antologin som presenterar resultatet av forskningen publiceras 2006.

Mer info: www.arbetslivsinstitutet.se

Karolina Ramqvist:

"Kvinnor är galna, män är normala."

Finns det verkligen någon som tror att män väljs in i styrelser och i ledningsgrupper enbart utifrån kompetens?" I boken *En sexism bekännelse* kritiserar Lars Einar Engström både Svenskt Näringslivs motstånd mot att kvotera in kvinnor i bolagsstyrelser och förslaget om kvotering som sådant: "Är det inte i ledningsgruppen kvinnorna borde in om de ska vara med och styra och påverka företagets värderingar och normer?"

Att lagstifta om kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser är ett gammalt förslag som tycks hänga kvar i debatten år efter år utan att någon riktigt vet varför. Ingen bryr sig om det, men det är något man säger för att sola sig i glansen av företagets maskulina trovärdighet: när feminismen pratar om aktiebolag verkar den mycket mer seriös än när den diskuterar preventivmedel, aborter och tafs.

För många feminister i backlashens Sverige 2005 är näringslivet drömmen om en värld där allting går att ta på – och emancipationens resultat går att räkna. När såväl eliten som grovjobbarna inom kvinnorörelsen har får gängstryk i media, och framställs som irrationella och ondskefulla, blir allt det där extra viktigt. Kvinnor är galna, män är normala.

Kapitalismen = förnuftet.

Att tala om näringslivet är ett sätt att positionera sig. Idéhierarkierna framträder tydligt i debatten om feministiskt initiativ (fi). Folk anser att fi, i stället för att göra det de gör, borde syssla med *De Viktiga Frågorna*: som lika lön. Men hur avskaffar man kvinnolöner? Hur avskaffar man Kvinnan?

Frågan är också vem som bestämmer vad som signalerar dignitet och viktighet, och vad som inte gör det. Det manliga förnuft i VD-kostym som ställs fram som det nya kvinnoidealet för duktiga feminister kanske inte är förnuftigt ändå. Lars Einar Engström ger råd till kvinnor som vill ta sig fram i affärsvärlden:

"Det är mycket vanligt att den manlige rekryteraren (eller för den delen chefen eller kollegan) under samtalets första minuter tänker på dig och sex. Han funderar på om det går att

få dig i säng och han undrar hur stora bröst du har."

Och: "Tänk på att klä dig snyggt och enkelt vid alla viktiga samtal. Långbyxor och kavaj. Du ska klä dig i mörka (manliga) färger. Absolut inte rött, det kan du ha när du har fått jobbet."

Karolina Ramqvist är författare och vik. chefredaktör för *Arena*, samt skribent i *Dagens Nyheter*.

Den hemliga vägen till jobb

När jobb tillsätts via kontakter är det viktigare vem du känner än vem du är, vad du kan och vad du är duktig på. Men just så tillsätts nästan alla jobb. Särskilt toppjobben.

Hur viktiga är ens kontakter för att få jobb?

– Kontakter är oerhört viktiga i arbetslivet, säger Caroline Tovatt vid Arbetslivsinstitutet. Hon forskar om hur unga människor tar sig in på arbetsmarknaden via sina kontakter. Hon berättar att stat, kommun och landsting till 50 procent använder sig av nätverksrekrytering och det kan vara upp till 90 procent inom vissa delar av det privata näringslivet.

– Den informella rekryteringen sker även lite diskret, som en person inom en statlig myndighet berättade. "Vi anställer oftast inte via våra nätverk utan vi anställer främst våra vikarier. Och våra vikarier fick jobbet via kontakter.", säger Caroline Tovatt.

Alltså, man slussas in på en arbetsplats genom projekt och vikariat där sättet att anställa inte upplevs som så viktigt. Sen när man är "oersättlig" så anställs man och får en riktig tjänst. Så frågan är bara vem som släpps in i de rätta nätverken. Vem bestämmer?

– Det går på känsla. Man äter lunch tillsammans och då känner man om det är en person att lita på, om vi har samma grundvärderingar, om vi gillar varandra, säger Lars Engström.

Lars Engström har jobbat i 25 år med att rekrytera folk till toppjobb i näringslivet. Nu har han också skrivit boken "En sexists bekännelser" där han berättar hur han diskriminerat kvinnor, och hur andra som rekryterar gör likadant. När hans dotter skulle söka jobb vaknade han upp inför det orättvisa i systemet. Caroline Tovatt menar att det egentligen inte finns någon som bara känner människor av det ena könet. Därför borde män kunna se kompetensen och förstå även kvinnor.

– Särskilt sant borde det här vara hos näringslivstopparna, där det är så viktigt att vara heterosexuell och ha fru och barn. Är det så att man bara rekommenderar sina manliga släktingar till bra jobb, eller är det tabu att alls rekommendera sin familj, undrar Caroline Tovatt.

– En man kan hjälpa sin dotter med första jobbet. Det är nog accepterat. Men generellt är det ganska tabu att hjälpa släkten, säger Lars Engström.

I sin studie har Caroline Tovatt sett hur chefen kan tjäna på

att rekrytera folk via de anställdas kontakter. Den som rekommenderar en kompis känner sig ansvarig för att kompisens sköter sitt jobb bra. Chefen får en extra social kontroll på arbetsplatsen.

– Det är precis likadant i näringslivet oavsett nivå. Går något snett så slår det tillbaka på den som rekommenderade, säger Lars Engström.

– Tror du den här informella kontrollen är viktig för att orättvisorna hela tiden återskapas? frågar Caroline Tovatt.

– Absolut. I hur många år som helst har jag hört att "Nästa generation tänker annorlunda", men det gör de aldrig. Åtminstone går det väldigt långsamt. Det beror på just det här, säger Lars Engström. Han tar ett exempel: Bland dagens 30-åriga män kanske de mest ambitiösa kommer in i en ledningsgrupp full med äldre män med stor makt. Det är då svårt att sätta sig upp mot dem allihop. Du kanske inte håller med alla de här gubbarna, tycker inte det är rätt och kul, men du håller låg profil. Du anammar efter ett tag de regler och normer som finns.

– Kläder brukar vara det tydligaste, men kanske minst viktiga, exemplet. De unga killarna klär sig som chefen. Man brukade skämta om PG Gyllenhammar, den gamle Volvochefen. Alla i hans ledning hade likadana slipsar, säger Lars Engström.

– När jobb tillsätts via kontakter är det svårt att göra en klassresa, för den som har arbetslösa föräldrar, växer upp i ett fattigt område och har kompisar som inte heller lyckas ta sig in på arbetsmarknaden, säger Caroline Tovatt.

Hon menar att när jobb tillsätts via kontakter i ett samhälle där man låtsas att man har "meritokrati" (dvs att allt handlar om formella meriter) så är det lätt att man tar motgångarna som ett stort personligt misslyckande.

– Det inte är givet att du förstår att det handlar om att du bara har "fel" kontakter.

Fjollträsk och Stockholmsäktenskap

Storstäder antas vara platser präglade av tolerans och öppenhet. Men hur upplever homo- och bisexuella arbetslivet i städer? Är det verkligen bättre än på landet?

Det finns en rangordning mellan städer och landsbygd som bygger på föreställningen om städerna som de mest öppna platserna. Landsbygden beskrivs som traditionell och konservativ inte minst när det gäller sexualitet.

Carina Bildt, Lena Martinsson och Hans Robertsson har forskat kring frågan om arbetslivet i storstäder verkligen är den mest homovänliga arbetsmiljön?

Det var inte helt enkelt att hitta ett entydigt svar. Forskargruppen konstaterar att komplicerade sociala processer inte låter sig fångas eller förstås ur enbart ett perspektiv.

– Vi skulle kunna säga att världen är väldigt komplicerad, mångfacetterad och föränderlig och därför svår att beskriva, begripa eller förklara. Men det är värt mödan att försöka tolka detta ur ett bredare perspektiv, säger Hans Robertsson.

Man valde att arbeta med ett intersektionellt perspektiv, att försöka förstå människors livsvillkor utifrån flera dimensioner samtidigt; kön, sexuell läggning, ålder, etnicitet osv.

– En del av det vi kom fram till under arbetets gång var att vi skapar normer som vi tar för givet, som vi inte tänker på för att de blir så självklara. De här idealen och normerna kan få en ganska dominerande roll i samhället. Mannen görs till norm när det gäller kön, heterosexualitet görs till norm när det gäller sexualitet, medelklass blir lätt en dominerande klassnorm och svenskhet görs till norm när det gäller etnicitet. Men även hur vi delar in våra bostadsorter; storstad, småstad och så vidare i olika kategorier, påverkar vem som på lika villkor får vara del av samhället och vem som stängs ute, säger Hans Robertsson.

I arbetslivet liksom i samhället i övrigt så antas heterosexualitet vara något enhetligt, naturligt och normalt i kontrast till

det som därmed definieras som homo- och bisexualitet. När man väljer att studera det som antas vara normalt, istället för att bara fokusera på det som betraktas som avvikande brukar forskarna använda begreppet "heteronormativitet".

Bildt, Martinsson och Robertsson skriver att heteronormativiteten i all sin självklarhet ofta blir osynlig för dem som uppfattar sig som heterosexuella. För dem som identifierar sig som homo-, eller bisexuella kan normen dock bli väldigt påtaglig i vardagen och på arbetet. Det skämtas exempelvis om bögar och lesbiska i fikarummet eftersom alla antas vara heterosexuella.

Landsbygden ifrågasätter storstaden. Forskarna tar en rad exempel: Är storstadsmän "riktiga karlar"? "Fjollträsk" är te x en norrländsk benämning på Stockholm. Stockholmsäktenskap var tidigare en benämning på det vi idag kalla sambor. Landsbygden tillskrivs istället bakåtsträvande egenskaper som värderas lågt i samhället. Men det visade sig vara en förenklad bild.

– Vi jobbade med något som kallas klusteranalys. Det som kom fram var att det överallt finns människor som upplevde ett slags förtryck från att det heterosexuella tas som givet och naturligt. Både bland kvinnor, män, arbetare och tjänstemän, invandrade som ickeinvandrade, stadsbor kontra småstads och landsbygdsbor. Detta visar att man inte bara kan fokusera på en enstaka grupp i arbetet mot heteronormativitet, säger Hans Robertsson.

Hellre rik och rättvis, än fattig och fördomsfull

100 000 arbeten och 28 000 företag står på spel. Om Stockholm tänker smart, kan ökad jämställdhet leda till ökad tillväxt. Rik och jämställd, hur känns det?

Det finns många som arbetar för att förbättra den ekonomiska tillväxten i Stockholm. Men vanligtvis ser man inte att jämställdhet är en viktig faktor, trots att det finns flera internationella studier som visar att det faktiskt finns ett samband mellan ökad jämställdhet och ökad tillväxt.

– Tillväxten i Stockholm påverkas negativt av att vår arbetsmarknad är så uppdelad i mans- och kvinnoyrken, säger Anna Larsson som arbetar med frågor om utbildning och kompetensförsörjning på avdelningen för regional utveckling på Länsstyrelsen i Stockholm. Exempelvis blir arbetsmarknaden inte så flexibel som den skulle kunna vara. Dagens samhällsstruktur skapar inlåsningseffekter. Stora grupper söker sig därför bara till traditionella kvinno- eller mansyrken.

– Det är till och med så att den svenska arbetsmarknaden är mer könssegregerad än i många andra länder vilket bland annat FN har uppmärksammat. Av de 30 största yrkesgrupperna har bara tre stycken jämn könsfördelning, säger Dennis Kullman, jämställdhetssakkunnig på Länsstyrelsen.

Dessutom står Stockholmsregionen inför ett stort rekryteringsproblem.

– Arbetsgivarna kommer väldigt snart att behöva titta efter vilken outnyttjad kompetens som finns i samhället, säger Dennis Kullman. Vi behöver en öppen samhällsstruktur där det är naturligt för kvinnor och män, både med svensk och utländsk bakgrund, att röra sig mycket friare mellan olika utbildningar och yrken, oavsett kön och etnicitet.

I Stockholm går 100 000 personer i pension inom en snar framtid. Och det kommer att behövas omfattande rekrytering för att täcka behoven i bl a vård, omsorg och skola. Generationsskiftet när 40-talisterna går i pension innebär också att

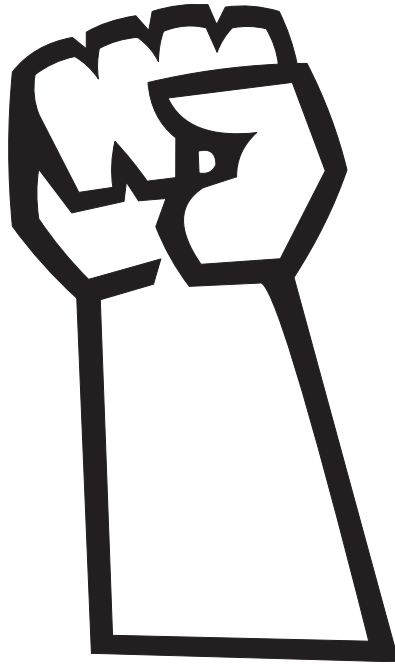
28 000 företag riskerar att försvinna om ingen tar över dem.

– Där har Almi precis startat ett projekt för att matcha företag som står inför ett generationsskifte med kvinnor som är eller vill bli företagare, säger Anna Larsson. Hon påpekar att flera undersökningar visat att kvinnor tar färre risker som företagare. Därför kan det vara attraktivt för många kvinnor att ta över och vidareutveckla ett redan etablerat företag.

Det finns ett tydligt samband mellan de mest segregerade branscherna och de branscher som kommer att drabbas mest av pensionsavgångarna. Ett samband som inte diskuteras utifrån ett tillväxtperspektiv.

Patrick Baltatzis:

"Jag har ingen gräddfil, inget nätverk"

– Du ska inte tro att du kommer att få det lätt. Så sa han. Min pappa. Han kom hit när han var 33 år gammal, en bondson från norra Grekland med starka övertygelser. Han fann en dansk kvinna som han gifte sig med. De bosatte sig på Rosengård i Malmö. På den tiden var han efterfrågad. Det industriella Sverige behövde arbetskraft. Oavsett hur den såg ut och var den kom ifrån. Så är det inte längre. Tyvärr. Men pappa sa att jag med vårt efternamn skulle få det svårt.

– Du måste jobba hårdare än de andra. Det kan förefalla cyniskt. Det kan vara kallt, men det var och är en realitet. Jag måste jobba hårdare. Jag har ingen gräddfil, inget nätverk, inga "o dikos mas" som man säger i Grekland: Någon som jag känner som kan bereda vägen för mig, in på arbetsmarknaden, in i samhället. Ingen hjälpte mig bli en del av den svenska erfarenheten och upplevelsen.

Pappa gav mig egentligen verktygen att inse att det var upp till mig och ingen annan. Att vara underdog är ett perspektiv, inte en värdering. Vi har alla olika förutsättningar, jag hade, och har, alltså mina. Alla de som säger att vi borde ha andra förutsättningar är naiva och vill stilla sitt eget samvete. Men kom ihåg: det hjälper inte dig.

Min pappa sade konsekvent nej till hemspråksundervisning. Till och med hans landsmän var förvånade över detta kompakta motstånd mot att lära sina barn grekiska.

– Vi pratar inte grekiska hemma, sa han. Mina barn är här för att leva i Sverige, inte i Grekland. Pappa stämplade ut oss från invandrarland. Det är jag glad för.

Pappa hade sina förutsättningar. Han har tagit sig fram i Sverige utifrån dessa. Han tröttnade på kneget på Icopal, jag tror han hade det svårt med auktoriteter och vägrade att finna sig att bli hunsad på ett industrigolv. Han ville annat. Det ironiska är att han såg en affärsidé i att hans landsmän inte var så duktiga på att akklimatisera sig i Sverige. Det resulterade att han startade en resebyrå som erbjöd resor till Grekland. Resebyrån drivs idag mycket framgångsrikt av mina syskon.

Själv är jag extremt glad för att jag insåg hur verkligheten faktiskt ser ut. Att jag faktiskt måste blir lite bättre, vara litet duktigare, tänka litet smartare, vara lite mer övertygande och lite mer attraktiv än mina konkurrenter för att nå dit jag vill.

Men ska det vara så? Kanske inte, men för mig är det en hypotetisk fråga. Jag är glad att jag stämplade ut ur offerrollen. Där är det lätt att hamna i Sverige där de ideologiska dimmorna förför en att tro att man lever i den bästa av världar.

Vi är inte jämlika och rättvisa. Deal with it!

Patrick Baltatzis har startat flera företag och är skribent på tidningen *Entreprenör*.

Starta eget kan du göra själv!

Starta eget, uppmanar myndigheterna. Men varför ska missgynnade grupper starta företag? För att det ser bra ut i statistiken? Eller för att det är bästa vägen framåt?

Syns möjligheter bäst uppifrån, eller nerifrån? Det kan man fråga sig. Den som själv har en hög samhällsställning har kanske lätt att se en massa möjligheter i och med att de hinder som möter andra är osynliga för dem. Det är lätt att säga: "Ryck upp dig och ta tag i ditt liv så fixar det sig!" Varje hinder är en möjlighet, liksom.

Det är inte så enkelt att det inte finns några hinder i samhället. Men motsatsen är såklart inte heller sann: Att alla hinder är omöjliga att komma förbi. Att det är bäst att vänta på tillåtelse.

– Det är faktiskt så att vissa människor missgynnas i situationer där andra inte har några problem. Vad man kan göra är att titta på strukturen och se var det finns "dörrvakter". Sen får man bestämma sig. Så här ser det ut, hur ska jag förhålla mig till det?, säger Caroline Tovatt, Arbetslivsinstitutet, som forskar om hur ungdomar använder sina sociala nätverk när de ska ta sig in på arbetsmarknaden.

Casten von Otter vid Arbetslivsinstitutet har utforskat företagandet som ett slags socialt samspel. Staden och Marknaden är två arenor eller platser där obekanta människor kan samspela med varandra. Där finns en möjlighet till integration. Casten von Otter är inne på att något han kallar "småskalig kapitalism" eller "den lilla marknaden" skulle kunna vara en stark kraft för integration.

– Man kan kalla den marknad där "vanligt folk" blandar sina sociala och ekonomiska intressen för den lilla marknaden. Folk försöker ordna sin försörjning, lånar av släkt och vänner, eller byter tjänster med grannarna, säger Casten von Otter. Han menar att företagsamhet och "den lilla marknaden" är outnyttjade krafter som kan skapa integration.

– Precis så har många kvinnor klarat sig. Genom att byta tjänster med varandra, hjälpa varandra. Man kan träffas hemma hos en kvinna och hjälpa henne baka pasta inför hela vintern. Nästa gång är man hemma hos någon annan och hjälper henne. Så visst kan man tala om den lilla marknaden, säger Alice Bilfelt Onay på Karma, Mångkulturellt Resurscentrum i Tensta.

Hilda González vid Dialogen Resurscentrum i Haninge är mer skeptisk till om det är rätt väg att gå.

– Man kan fråga sig varför en välutbildad kvinna med utländsk bakgrund ska starta företag? Kanske hon är civilingenjör och skulle passa utmärkt att anställa. Är det för att den svenska arbetskulturen ska slippa anpassa sig? säger Hilda González. Onekligen kan det verka bekvämt för svenska män att hänvisa alla andra grupper till egenföretagande, så de slipper anställa andra än sig själva.

I sin text "Skall vi mötas på torget?" skriver Casten von Otter: "Begrepp som diskriminering och exploatering är problematiska om de inte påvisar vad den förfördelade själv kan göra utan bara lär in hjälplöshet... En politik som organiserar integration som ett förvaltningssystem riskerar att tömma de spontana processerna på kraft. Istället för att människor aktivt och kreativt (genom företagande?) undersöker det de har gemensamt, drar de sig tillbaka, passiviseras och inväntar myndigheternas besked".

– Visst finns det problem som har med det här att göra. När vi till exempel ordnar praktik åt en kvinna så får hon bara stanna i två veckor om hon har socialbidrag, annars räknas det som svart arbetskraft. Två veckor är alldeles för lite för att förändra hennes situation. Titta på Danmark, där tvingas istället socialbidragstagare att vara aktiva och arbeta praktiskt, säger Alice Bilfelt Onay.

Casten von Otter pekar på en individuell eller mer smågruppsorienterad integration som en möjlig väg framåt och han får medhåll av Alice Bilfelt Onay.

– Myndigheterna drar alla invandrarkvinnor över en kam. De vill hitta en lösning som ska passa alla kvinnor. Här på Karma jobbar vi med både analfabeter och akademiker. Vi hittar egna metoder, hittar nya lösningar för varje kvinna. Olika personer har helt olika utvecklingsmöjligheter, säger Alice Bilfelt Onay. Språket behöver inte vara ett hinder. På Karma hittar man praktikplatser åt kvinnor bland invandrarföretag.

– Ingen har funderat på invandrarföretag som en tillgång tidigare. Vi ser kvinnans språkområde som en egen kundkrets hon kan försörja sig på. Hennes miljö är ett slags resurs. Varför skulle språket vara ett hinder nu, men inte på 1960- och 70-talet, säger Alice Bilfelt Onay.

Svenska värden som nyckel till framgång

Förr flyttade folk dit där jobben fanns, till företagen. Idag är det snarare tvärtom. Det är allt mer individerna som styr. Och företagen som får rätta sig efter dem. Den nya kreativa klassen söker sig till städer som står tolerans och öppenhet, värden som brukar förknippas med Sverige. Det menar Richard Florida, som Färgfabriken med partners lyckats locka till Stockholm för en konferens.

För alla som är intresserade av vad som kommer att driva utvecklingen framåt – för städer, individer, företag och kulturliv – har Richard Florida blivit mannen på allas läppar. Han är professor i ekonomisk utveckling och hans böcker, *The Rise of the Creative Class* och *The Flight of the Creative Class*, har fått ett oerhört genomslag. Den förra nominerades av *Harvard Business Review* för att ha lanserat de mest banbrytande idéerna under 2004.

Florida skriver från ett amerikanskt perspektiv – och hans tankar har rört om ordentligt på hemmaplan. Detta därför att han med fakta och statistik visar att den nya kreativa klassen – i USA 30 procent av befolkningen – styrs av värderingar och tankar som varken politiker eller företag hängt med på.

Den nya kreativa klassen söker mer än bara arbete och företag. De vill ha öppenhet, tolerans samt inte minst en miljö med andra kreativa individer. Inte sällan hänvisar Florida till Sverige och Skandinavien som exempel på områden som skulle kunna bli tillväxtmotorer tack vare sin värderingsgrund.

Färgfabriken, IFL vid Handelshögskolan i Stockholm och Svenska institutet har därför tagit bjudit in Richard Florida att komma till Stockholm. Han kommer för att berätta om sin kontroversiella teori, som utmanar traditionella politiska och ekonomiska antaganden om vad som skapar tillväxt och utveckling.

Konferensen introducerar Floridas teorier men för dem samtidigt vidare till en svensk kontext. Hur utvecklar vi vår värderingsgrund till just den framgångs- och tillväxtmotor som Florida talar om?

Richard Florida kommer vid konferensen den 9 mars 2006 att beröra dessa frågor i en presentation som riktar sig till beslutsfattare, kreativa entreprenörer, debattörer och forskare som i sin tur ger sin syn på frågan.

Samarbetspartners:

SIF, Vinnova, ITPS, Nutek, Att:ention, Gringo och QX förlag.

The Gender Turntable

29 november – kl 13–16 "Det fixade nog typ min mamma"

Workshopen handlar om ungdomars väg in i arbetslivet och betydelsen av personliga kontakter. Carlos Rojas Beskow, redaktör för tidskriften *Gringo* och sångerskan Ayesha berättar om sina erfarenheter och tipsar om strategier för hur man får arbetet med stort A. Fredrik Hertzberg, Susanne Urban och Caroline Tovatt från Arbetslivsinstitutet presenterar den senaste forskningen på området. Workshopen vänder sig bland annat till ungdomar i åldern 17–29 år.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

30 november – 13–16 Ungdomar i arbetslivet – så funkade de(t)

Det framtida arbetslivet och unga människors förväntningar och önskemål diskuteras i denna workshop. Som underlag används reflektioner från de ungdomar som deltagit den 29 november (se ovan). Ulla Arnell Gustafsson, Susanne Urban, Arbetslivsinstitutet, och Lidija Kolouh från Ungdomsstyrelsen bidrar med nya kunskaper inom fältet. Workshopen vänder sig bland annat till lärare, studievägledare, chefer, rekryterare och arbetsförmedlare.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

6 december – kl 13–16 På gränsen till genombrott

Det könsuppdelade arbetslivet och strategier för att motverka uppdelning i arbetsuppgifter, yrken och roller kommer att behandlas i workshopen. Den leds av genusforskare från Arbetslivsinstitutet och personer som drivit förändringsarbete på olika arbetsplatser. För att ge inspiration till diskussionen framför Pocketteatern ett antal scener som knyter an till temat. Workshopen vänder sig bland annat till jämställdhetshandläggare, mångfalds- och personalansvariga.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

7 december – kl 13–16 Kaptan Klänning och syster Karl

På seminariet presenteras tre studier av Hans Robertsson och Fredrik Hertzberg, Arbetslivsinstitutet, samt, Uppsala universitet. De har forskat om kvinnor och män inom sjukvården, invandrade kvinnors företagande och hur normen svenskhet skapas. Erfarenheter av att som man forska inom ett kvinnodominerat forskningsfält kommer även att diskuteras.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

12 december – kl 09–12 Centrum/Periferi

Gentrifiering, sociala system och stadens olika system Vad skulle det innebära för det sociala livet och ekonomin om man flyttade olika maktrepresentationer, som slottet, riksdagen m fl till ytterstadssområden? Hur kan vi diskutera samhällsproblem (kring jämställdhet, integration mm) utan att rikta åtgärderna bara mot periferin?

Seminariet vänder sig bland annat till jämställdhetshandläggare, mångfalds- och personalansvariga.

Arrangör: Färgfabriken

Anmälan krävs och görs till: sofia@fargfabriken.se

15 december kl 10.30-16.00 – Framtidsrummet – om jämställdhetens fysiska gestaltning i morgondagens Sverige

Hur ser "framtidrummet" ut? Finns det en jämställd design? Vi tar vår utgångspunkt från Kvinnomaktutredningens förslag om "ALVA", Allas Liv – Valfärd åt Alla, att se över kopplingarna mellan arbete, tidsanvändning och tidsresurser, föräldraskap, generationsgränser, omsorgsfrågor, kommunikationer och boendefrågor. Seminariet avslutas med ett "filosofiskt samtal" som leds av JämO Claes Borgström. Medverkande och mer information på www.jamombud.se.

Arrangör: JämO

Anmälan krävs och görs till: eva.nikell@jamombud.se, senast 12 dec

– seminarier och workshops

10 januari – kl 13–17 Vem får bidra till tillväxten?

Workshopen handlar om jämställdhets- och integrationsperspektiv på lokalt och regionalt tillväxtarbete. Hanna Westberg, forskare och Ragnar Andersson, doktorand från Arbetslivsinstitutet presenterar analyser av tillväxtavtal, program och strategier. Darja Smisovsky, Internationella Företagarföreningen och Hilda Gonzales, Dialogen resurscentrum för kvinnor berättar om sina erfarenheter på området. Seminariet vänder sig främst till aktörer i tillväxtprogram, föreläsare för arbetsmarknadens parter, företagsfrämjare, utbildare och konsulter.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

12 januari – kl 9–12 Struktur / individ

Samhällsförändringar sett i ett historiskt perspektiv, strukturers påverkan på individen. Förändring är inget nytt. För att förstå förändringar idag behöver vi se det i ett större perspektiv och se vilka strukturer och ideologier våra samhällen byggt på historiskt. Hur påverkar strukturer individen i samhället? Måste vi bryta ned strukturer för att få förändring? Hur förändrar vi strukturer? Vad skapar strukturer? Workshopen vänder sig bland annat till aktörer i tillväxtprogram, föreläsare för arbetsmarknadens parter, företagsfrämjare, utbildare och konsulter.

Arrangör: Färgfabriken

Anmälan krävs och görs till: sofia@fargfabriken.se

17 januari – kl 13–16 Homo på jobbet – ute eller inne?

Hur kan organisationer förbättra homo- och bisexuellas arbetsvillkor? Under workshopen presenteras ny forskning och erfarenheter av pågående utvecklingsarbete. Medverkar gör Hans Robertsson och Carina Bildt, Arbetslivsinstitutet, Arne Nilsson, Göteborgs universitet, Ingela Eklom, samordnare för Mångfald på Sveriges Radio och Carlos Diaz från RFSL Ungdom. Workshopen vänder sig bland annat till personalansvariga, arbetsledare, rekryterare, jämställdhets- och mångfaldsansvariga på skolor, högskolor och universitet.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

18 januari – kl 13–16 Invandrade kvinnors hälsa och arbetsvillkor

Vilken roll spelar kön, klass och etnicitet och hur kan arbetsvillkor förbättras och ohälsa förebyggas? På seminariet presenteras studier om invandrade kvinnors hälsa. Lena Karlqvist och Sharareh Akhavan, Arbetslivsinstitutet, presenterar resultaten från ett projekt i Botkyrka kommun. Jaime Aleite, JämO, och Joyce Kimwaga-Lundin, Upendo Enterprise reflekterar kring forskningsresultaten. Workshopen vänder sig bland annat till personalansvariga, hälsoinspiratörer, fackliga föreläsare, utbildare och representanter för Försäkringskassan.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

23 januari – kl 13–16 Social sektor och Socialt kapital

Social ekonomi och socialt kapital som lösning på framtida jämställdhets- och välfärdsfrågor. Vad kan vi lära oss av den sektor som står mellan det offentliga och privata, den tredje, sociala sektorn? Vilken roll kan den spela för framtida välfärdsfrågor? Kan den tredje sektorn engagera grupper som hamnar utanför andra samhälliga gemenskaper? Kan denna sektor vara med och forma ett medborgarskap baserat på sociala dimensioner snarare än ekonomiska?

Arrangör: Färgfabriken

Anmälan krävs och görs till: sofia@fargfabriken.se

24 och 25 januari – kl 9–16 Andersson, Pérez, Lambdin och jag

Två dagar med seminarier och workshops om kompetensutveckling och rekryteringsmönster. I dag är det mycket "Andersson, Pettersson, Lundström och jag" trots en strävan efter ökad jämställdhet och mångfald i arbetslivet. Ewa Gunnarsson, Anders Neergaard, Ali Osman och Fredrik Hertzberg från Arbetslivsinstitutet tar upp hur kompetens kopplat till kön formuleras, hur föreställningar kring etnicitet återskapas och hur informella rekryteringsprocesser reproducerar olika former av exkludering. Som inspiration till diskussionen framför Pocketteatern ett antal scener som knyter an till frågorna. Dagarna genomförs i samarbete med Stockholm stad (24 januari) och SIF (25 januari) och vänder sig bland annat till personal- ansvariga, rekryterare och fackliga föreläsare.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

31 januari – kl 13–16 Välfärdssamhällets kris och ekonomins informalisering

På seminariet belyses kopplingar mellan social inkludering och medborgarskap samt samspelet mellan den informella ekonomin och etablerade samhällsstrukturer. Carl-Ulrik Schierup och Zoran Slavnic, Arbetslivsinstitutet, ger exempel från Sverige och Europa. För inspiration till diskussionen framför Pocketteatern ett antal scener som knyter an till ämnet. Seminariet vänder sig bland annat till aktörer inom lokal och regional utveckling, föreläsare för arbetsmarknadens parter, politiker och andra som är intresserade av dessa frågor.

Arrangör: Arbetslivsinstitutet

Anmälan krävs och görs till: storstadsmail@arbetslivsinstitutet.se

2 februari – kl 13–16 Konflikt – Konsensus

Behovet av konflikt för samhällsutveckling. Folkhemsmodellen byggdes i samförståndsanda. Ju mer pluralistiskt ett samhälle blir, desto svårare blir det att hitta en lösning som passar alla. Kan konflikter ses som något bra? Kan de till och med fungera utvecklande?

Arrangör: Färgfabriken

Anmälan krävs och görs till: sofia@fargfabriken.se

I samband med varje aktivitet har du som deltagare möjlighet att besöka utställningen The Gender Turntable – Jämställdhetslaboratoriet.

Plats

Samtliga aktiviteter är kostnadsfria men antalet platser är begränsat varför föransökan krävs. Ange namn och telefon samt datum för de tillfällen/det tillfälle du är intresserad av. Information om workshops och seminarier publiceras också på: www.fargfabriken.se, www.arbetslivsinstitutet.se under Kalendarium, samt på www.jamombud.se.

Resebeskrivning

Åk tunnelbana till Liljeholmen, gå ner mot sjön Trekanten. Håll till höger och titta efter skyltar med pilar på där det står "Färgfabriken". Vägbeskrivning finns även på Färgfabrikens hemsida. www.fargfabriken.se

För uppdaterad info: www.fargfabriken.se

Växtkraft Mål 3

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

Arbetslivsinstitutet

JÄMSTÄLLDHETS
OMBUDSMANNEN

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

FÄRGFABRIKEN

Färgfabriken, Lövhölsbrinken 1, T-Liljeholmen, Tvärbana Trekanten, Tel 08-654 07 07, www.fargfabriken.se